

KATONA NIKOLAS

SZÜGSÉGÜNK VAN-E MODERN MESÉKRE?

2020 szeptemberében jelent meg a *Meseország mindenkié* című antológia, amely nagy indulatokat váltott ki az olvasóközönség körében. Sokakban merülhet fel a kérdés, hogy van-e értelme egyáltalán „felfrissíteni” a klasszikus meséket, ha azok jól működtek már az évek folyamán. Érdemes azonban elgondolkodnunk azon, hogy ha felnőttként nemcsak azokat a műveket olvassuk, amit a nagyszüleink olvastak, miért gondoljuk, hogy a gyerekeknek ugyanazokat a meséket kellene felolvasnunk, amiken mi nőttünk fel?

A kortárs irodalom a jelenre reagál, ezáltal segít önmagunkra is reflektálni.

Ez ugyanúgy igaz a kortárs gyerekirodalomra is. Ahogy azt számos kutatás is bizonyította, a mesék (célközönségtől függetlenül) egyfajta varázserővel bírnak, mert azt próbálják megmutatni, ahogyan a világ körülöttünk zajlik (lásd pl. Boldizsár, 2003; Kádár, 2013; Petres Csizmadia, 2021). Néhol a világ rendje és értékei is felborulhatnak, ám a mesék éppen abban tudnak segíteni, hogy mindenki eljusson vagy megtalálja a saját, belső értékeit. A *Meseország mindenkié* című kortárs irodalmi mesegyűjtemény éppen azért született meg, hogy olyan szereplőket és témákat szólaltasson meg (pl. szegény

családból való származás, faji hovatartozás, rendellenességgel való születés, nemi beállítottság), amik ugyanolyan értékesek lehetnek, mint a hagyományos mesei narratívák.

Az antológiában megjelennek olyan témák is, amik rendhagyónak számítanak a klasszikus mesékben. A nemi identitás kérdése vagy a hátrányos helyzetben élés témája például kevés szerepet kap a tradicionális népmesékben, így azok nem szólítják meg az ilyen jellegű problémákkal küzdő gyermekeket. A *Meseország* meséi ugyanakkor lehetőséget adnak a gyerekeknek, hogy kérdéseket fogalmaz-

zanak meg a világról, még ha a 21. században azt tabuként is kezelik a szülők. Ebben az értelemben ezek a modern mesék sokszínű palettából válogatnak, ezáltal hozzájárulnak az empátia és az elfogadás fejlesztéséhez, amivel sok felnőtt küzd napjainkban. Számos esetben előfordul, hogy az emberek nem fogadják el önmagukat, és a pozitív önértékelés átmegy negatív önostorozásba, s éppen ez az a fontos tényező, amire a könyv is próbál rámutatni. A kötet lehetőséget nyújt, hogy mindenki találkozzon olyan hősséggel, akik hasonlítanak rá. A *Meseország mindenkié* ezzel ahhoz a kortárs irodalmi tendenciához kapcsolódik, amely a gyerekirodalom tabutöréseit kíséri nyomon. A kérdéssel élénken foglalkozik a szakirodalom is (lásd pl.: Varga, 2021), de sok olyan kortárs gyerekirodalmi mű lát napvilágot, ami egy-egy életproblémával való találkozás, megküzdés esetén kíván segítséget nyújtani – legyen az testvérszületés (Finy Petra: *A tesó-ügy*), üritési nehézség (Pernilla Stalfelt: *Kakikönyv*) vagy akár a halál (Shona Innes: *Az élet olyan, mint a szél*).

A Meseország tabutörő meséi közül az LMBTQ-témájú mesék keltették a legnagyobb visszhangot. Az antológia egyik híres tanmeséje az *Őzike agancsa*, amelyben az őzsuta bak szeretne lenni, ezért a Tavasztündér varázsol neki agancsot, ami, kivirágzik kikeletkor. A történet végén mindenki felhőtlenül boldog, senki nem furcsállja a dolgot (nincsenek is antagonisták a történetben); a sutafú természetesen összeköltözik a barátjával és együtt örökbe fogadnak két kisgidát, akiket a tényleges bak, szó szerint idézem, „szárnyai alá vesz”.

A másik nagy figyelmet nyert történet Csehy Zoltán *Házasodik a királyfi* c. verses meséje. A mű remek, szórakoztató alkotás; nemcsak versritmikai szempontból van nagyon rendben, de képileg is üdítően expresszív. Van egy királyfink, akit mindenképp nőülésre akar bírni édesanyja, az agg királyné; sorban érkeznek a párjelöltek, mígnem az egyik ifjú hölgy szép szál testvérbátyján akad meg a herceg szeme, s azon nyomban egymás karjába is omolnak, aztán percek alatt meg is esketik őket. A szövegben nincs konfliktus, a királyné rettentő boldog, hát így megy ez, gyerekek.

Ha már megemlítettem a két történetet, fontos felhívni a figyelmet azok pszichológiai és pedagógiai jelentősé-

gére. Szinte kivitelezhetetlennek tűnik az, hogy a gyermek ne találkozzon ilyen karakterekkel az élete folyamán vagy ne olvasson róluk. A kisebbségi sztereotípiák, előítéletek elleni küzdelem egyik legsikeresebb módja a reprezentálás. Ez annyit jelent, hogy ne csak a bemutatott helyzetben jelenjenek meg az adott karakterek, hanem ők is ugyanúgy a hétköznapi élet részesei lehessenek, azaz ne a normálistól való eltérést próbálják meg közvetíteni, hanem természetes értelemben véve az élet szerves részeivé váljanak.

A felsorolt mesékben több közös tényező is található, ezek közül most csak néhányat emelek ki:

- nem „másságról szóló történetek”: egyszerűen csak mesék, amiken nem érződik az orrfacsaró szándékszag;
- valódi, a gyerekek számára befogadható és felismerhető élethelyzetekkel, konfliktusokkal és karakterekkel dolgoznak,
- ha nem éppen ebben a könyvnek jelentek volna meg, bármely meseantológiába szervesen illeszkednének,
- irodalmi értéküket tekintve felveszik a versenyt az európai irodalmi mese-hagyomány legszebb darabjaival.

Zárszóként annyit még hozzátennék, hogy meseolvasás, mesehallgatás és a mesével való dolgozás során (lásd: biblioterápia – Béres, 2017; Béres, 2019, szövegfeldolgozás – Petres Csizmadia – N. Tóth, 2020) számos eredményeket lehet elérni. Bármilyen kisebbségi témát fel lehet dolgozni, mert az elfogadás ezáltal kiterjed más területekre is. A róluk szóló pozitív narratívák szinte teljesen hiányoznak a közbeszédből és az oktatásban megjelenő gyermekkulturából. Azt gondolom, hogy van végre egy mesekönyv, amiben akad néhány történet, aminek a főhőse nem a többséghez hasonlít nemi önkifejezésében vagy szerelme tárgyában, és így felvilanthat a gyerekeknek egy apró részt a másság ezen formáiból.

A lényeg azonban nem is magukon a meséken, hanem a mesélés folyamatában gyökeredzik. A legfontosabbnak azt a szempontot jelölném meg, hogy a szülők egyáltalán olvassanak a gyerekükkel, töltsenek együtt minőségi időt velük. Nem kell az életet lefesteni úgy, mintha minden tökéletes lenne, és nem kell kerülni bizonyos témákat, amivel látszólag védeni akarjuk a gyereket. Beszéljenek nyíl-

tan a szerelemről, a kapcsolatokról és a sokféleségről. Azt egy szülő sem fogja tudni kivédeni a gyermeknevelés folyamatában (még a legnagyobb szigor és odafigyelés ellenére sem), hogy a gyerek ne találkozzon a társadalom által megbélyegzett különcökkel, akik éppen olyan emberek, mint ő, csak egy felcímkézett kategóriába helyezték őket. Ha ennek kapcsán a gyermek rákérdez az egyes fogalmakra, hogy mit jelent az, hogy valaki meleg, roma, fogyatékos, akkor legyenek erre jó válaszaink, vagy ha nincs, akkor legyenek jó mesénk, amik segíthetnek. Ebben a könyvben találunk ezekre példákat.

Bátran adjunk a gyermek kezébe vagy akár együtt is olvashatjuk velük ezeket a nagyon is kortárs és korszerű meséket, mert igenis, szükségünk van a mai modern mesékre!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Béres Judit (2017): „Azért olvasok, hogy éljek” *Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig*. Pécs, Kronosz Könyvkiadó, ISBN: 9786155497957.
- Béres Judit (szerk.) (2019): *Már én is olvasok! Olvasásnépszerűsítő, könyvajánló segédlet 7–10 éves kisiskolásoknak és szüleiknek, nagyszüleiknek, tanítóiknak*. Pécs, Csorba Győző Könyvtár.
- Boldizsár Ildikó (2003): *Varázslás és fogókúrá*. Debrecen, Didakt, ISBN: 963-210-57-37.
- Finy Petra (2015): *A tesó-ügy*. Budapest, Pozsonyi Pagony, ISBN: 9789634103691.
- Shona Innes (2021): *Az élet olyan, mint a szél*. Budapest, Pozsonyi Pagony, ISBN: 9789635870790.
- Kádár Annamária (2013): *Mesepszichológia. Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*. Kolozsvár, Kulcslyuk Kiadó, ISBN: 9789638941961.
- Petres Csizmadia Gabriella – N. Tóth Anikó (2020): *Legere*. Módszertani kézikönyv a modern irodalomtanításhoz. Nyitra, KeTK, ISBN: 978-80-558-1622-7.
- Petres Csizmadia Gabriella (2021): *Kontúrkísérletek – a kortárs irodalmi mese vázlata*. Nyitra, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, ISBN: 978-80-558-1675-3.
- Pernilla Stalfelt (2006): *Kakikönyv* (ford. Polonyi Benigna). Budapest, Vivandra Kiadó, ISBN: 963-060-906-1.
- Varga Emőke (szerk.) (2021): *Tabu a gyerekirodalomban*. Budapest, Magyar Gyerekirodalmi Intézet.